

Kun jij leven met je 'onzinbaan'?

TEKST RIMME MASTEBROEK BEELD ISTOCK

Het ging het afgelopen jaar over 'vitale beroepen'. Voor sommige werknemers werd zelfs geapplaudisseerd. Maar wat nu als jouw baan er, voor je gevoel, niet toe doet?

'Bullshitjobs', noemt de Amerikaanse antropoloog David Graeber dat. Vriendelijk vertaald: 'onzinbanen'. In Noord-Amerika en West-Europa heeft 20 procent van de werkenden het gevoel dat hun werk er totaal niet toe doet, blijkt uit onderzoek. En dat niemand het zou missen wanneer ze een dag hun werk niet doen. In Nederland geldt Robert Dur, als hoogleraar economie verbonden aan de Rotterdamse Erasmus universiteit, als expert op het gebied van bullshitjobs. Al wordt er in de academische wereld gesproken over 'socially useless jobs', vertelt Dur in de nieuwste aflevering van de podcast *Goed Werk* (EO, ND en NPO Radio 1). 'Die term klinkt iets chiquer, maar is tegelijk misschien nog harder. We hebben het dan ook over iets vervelends: banen waarbij mensen het gevoel hebben niets voor de maatschappij te betekenen. Of, erger nog, de maatschappij meer kwaad dan goed te doen. Denk aan mensen die werkzaam zijn in sterk vervuilende industrieën. Of mensen die werken bij belastingkantoren en rijke mensen adviseren hoe ze meer belasting kunnen ontwijken. Maar werk aan de lopende band kan ook een nutteloos gevoel geven. Karl Marx waarschuwde daar al voor: wanneer je banen in te veel stukjes opknipt en werknemers zo het grote plaatje uit het oog verliezen, wordt onduidelijk waartoe hun werk leidt.'

nut

Er bestaat geen standaardlijst met 'socially useless jobs', zegt Dur. Het gaat erom of jij, als werknemer, voor jezelf een eerlijk en bevredigend antwoord kan geven op de vraag waarom je 's ochtends je bed uitkomt. 'Vaak heeft het antwoord te maken met nut, maar niet iedere Nederlander vindt dat belangrijk. Uit een onderzoek onder 100.000 Nederlanders blijkt dat een minderheid, 20 tot 25 procent, maatschappelijk nut niet belangrijk vindt. Zij werken vooral voor hun inkomen, plezier of carrière maken. Dat kan ook voldoening geven, zonder dat het gepaard gaat met nut voor de maatschappij.'

Over het algemeen vinden Nederlandse werknemers hun werk nuttig. 'Zelfs' in de financiële sector, een branche die bovengemiddeld vaak kritiek krijgt, is 70 tot 80 procent positief over het nut van hun werk, blijkt uit onderzoek van Dur. 'Bovenaan de ranglijst met banen waarvan we zeer

overtuigd van het nut voor de samenleving zijn, prijken niet heel verrassende beroepen: brandweermannen, verpleegkundigen, politie en onderwijzers. Opvallend is dat hoe meer je zakt op de ranglijst, hoe vaker je Engelstalige termen tegenkomt. Public relations en marketing vind je bijvoorbeeld ver naar onderen. Maar dit blijft dus relatief: ook binnen deze beroepsgroepen vinden de meeste mensen zichzelf nuttig.'

junior

Engelstalige 'job titles' zijn al jaren in opkomst. Vooral jonge mensen zijn gevoelig voor de allure, de status, van zo'n titel. Op een vacature voor een accountant kan zomaar vaker worden gereageerd dan op diezelfde vacature waarin een boekhouder wordt gezocht. Dur: 'Het gevoel van erkenning is belangrijk. Mensen worden ook niet per definitie gelukkiger van een platte organisatie. Juist verschil in titels kan een motivatie zijn om meer energie in je werk te steken. Als je dezelfde titel houdt als een andere collega die er veel minder energie in steekt, is dat demotiverend. Ik heb er dus wel begrip voor wanneer bedrijven met titels werken als 'junior', 'medior' en 'senior'. Al is dat natuurlijk van een andere orde dan iemand 'owner van de *employee journey*' noemen, terwijl dat vroeger gewoon personeelszaken heette.' ◀

ZONDER FRANJE

In de negende aflevering van *Goed Werk* gaat presentator Arie Boomsma in gesprek met econoom Robert Dur en NRC-columniste Japke-d. Bouma – overigens ook afgestudeerd als econoom. Bouma – betoogt onder meer dat al het thuiswerken de franje, de status, van veel werk nagenoeg ongedaan heeft gemaakt. Daarnaast maakt ze zich boos dat veel 'vitale beroepen' zelden goed beloond worden; hoe kan dat?